

בקיבוץ הזה אין חברים

תביעות קיבוציות בעידן המשבר הפיננסי: ייצוגיות, נגזרות ומה שביניהן / עו"ד דודי פרחיה

בות גילוי נרחבים, הטעתה את הציבור בכך שלא פרסמה מידע מלא, נכון או עדכני.

תביעות מסוג זה רלוונטיות במיוחד למשבר הפיננסי הנוכחי, בשל העובדה שמוסדות פיננסיים רבים לא פרסמו בזמן את מלוא חשיפתם לשוק הסאב־פריים, לאג"חים מגובי משכנאות, או לחברות אשר היו חשופות בעצמן לסיכונים אלו.

סוג שלישי של תובענות ייצוגיות הוא נגד חברות דירוג אשראי. הטענה העיקרית בתביעות מסוג זה היא, שחברות הדירוג התרשלו במילוי תפקידן וקבעו דירוג גבוה מדי למכשירים פיננסיים מורכבים, אשר היו ראויים לקבל דירוג נמוך הרבה יותר.

בכל שלושת המקרים שפורטו, לא מדובר על תביעה פשוטה להגשה. במקרה של תביעות נגזרות, בית המ־שפט לא נוטה לאשרן לאור העובדה שמדובר בהתערבות נרחבת של בעל מניות בדרך ניהולה של החברה, ולאור העובדה שכלל השיפוט העסקי קובע, כי מנהל לא יחוב בנזיקין אם פעל לפי מיתב שיקול הדעת העסקי המקובל.

במקרה של תביעות ייצוגיות קבע בית המשפט העליון האמריקני, כי יש צורך לשים בפני בית המשפט תשתית ראייתית מספקת עוד בתחילת הדרך, בטרם הליכי הגילוי, ולא להגיש תביעת סטנסיל, במטרה לצאת לדיג ראיות במסגרת הליכי גילוי מאוחרים.

נקודה מעניינת נוספת היא העובדה שבתי המ־שפט בישראל נוטים לאשר תובענה כייצוגית, אף אם אין לתובע הייצוגי עצמו עילה אישית. כך, אם יטען תובע ייצוגי, כי הוטעה עקב אי פרסום נכון ומדויק של מצב החברה, ובמהלך המשפט יוכח שב־פועל התובע כלל לא הוטעה, ואולי אף כלל לא קרא את הדיווחים שפורסמו על ידי אותה החברה אותה הוא תובע – יוכל בית המשפט להחליף את התובע הייצוגי בתובע אחר, אשר כן הוטעה, ולהמשיך לנהל את התובענה כייצוגית.

כך או כך, אין ספק, כי בעתיד הלא־רחוק נראה הרבה יותר תביעות מסוג זה. ///

עם התגברותו של המשבר הפיננסי העולמי, אנו צפויים לגלות תביעות קיבוציות כנגד מוסדות פיננסיים אשר עילתם היא ניירות ערך. בארצות הברית כבר נתבעו בנקי ההשקעות מורגן־סטנלי, UBS ומריל־לינץ', והסברה היא שאנו רק בתחילתו של הגל.

באמתחתו של בעל מניות המעוניין להגיש תביעה קיבוצית בגין החזקה בניירות ערך, יש שני כלים מרכזיים. הראשון הוא התובענה הייצוגית והשני הוא התביעה הנגזרת. בכל אחד מכלים אלו יכול בעל מניות להשתמש במקרים אחרים וכנגד נתבעים אחרים.

המקרה הראשון שמהווה עילה לתביעה קיבוצית, הוא ירידת ערכן של המניות אשר בידיו של בעל המניות, כתוצאה מהחלטות עסקיות של הנהלת החברה. ואולם, בית המשפט העליון, בפסיקות עקביות, לא הכיר בנזק אשר כל כולו הוא ירידת ערך המנייה כנזק ב־תביעה על ידי בעל המנייה.

הנימוק לכך הוא, שערך המנייה משקף את ערכה של החברה, והסיבה שערך המנייה יורד היא ירידה בערכה של החברה עצמה. מכיוון שהחברה היא הנפגעת העיקרית מהחלטות ההנהלה, הרי שהיא, ולא בעל המניות, הנפגעת הישירה וזכות התביעה שייכת לה. בה־עדר עילת תביעה אישית, לא יכול בעל מנייה לתבוע תביעה ייצוגית.

במקרה שכזה, יכול בעל מניות לבקש לתבוע בתביעה נגזרת. משמעות התביעה הנגזרת היא שבעל המניות נכנס בנעליה של החברה ומגיש תביעה בשמה, כאשר הכסף אשר יתקבל מן התביעה ייכנס לקופתה של החברה, יעלה את ערכה ובעקיפין יעלה גם את שווי מניותיה.

סוג אחר של תביעות קיבוציות המוגשות כיום בארה"ב הוא תובענות ייצוגיות המוגשות כנגד חברות ציבוריות בטענה להטעיה. בתביעות מסוג זה מועלת הטענה כי החברה ציבורית, אשר חבה בחו־

במקרה של תביעות נגזרות, בית המשפט לא נוטה לאשרן לאור העובדה שמדובר בהתערבות נרחבת של בעל מניות בדרך ניהולה של החברה, ולאור העובדה שכלל השיפוט העסקי קובע, כי מנהל לא יחוב בנזיקין אם פעל לפי מיתב שיקול הדעת העסקי המקובל

הכותב הוא עו"ד במשרד אגמון ושות'